מסורת השס"ם

דכתיב ואשר הרעותי. ריש"א דקרא "אוספה הטולעה והגדמה תקבצה ואשר הרעותי" אני גרמתי להם שבראתי יצר הרע: אלמלא שלש מקראות הללו. שמעידין שיש ביד הקדוש ברוך הוא לתקן יצרו ולהסיר יצר הרע ממנו: נתמוטטו. רגליו במשפט לבל יכשיו יש לנו פתחון פה שהוא גרם לנו שברא יצר הרע: המים. לשון זריקה כמו כמטחוי קשת (בראשית כא): לין מרי נוסס. שמח ומשמגע ומוזיק: מלי כריסיה. מילוי הכרס הוא ממיני המתוקים הרעים. זני, מהרגמיכן "למינהו" לזטיה (בראשית ח): הרף ממני. הרלאו שיש כח בידו למחול ע"י תפלה: הניחה לי. תורה אור

[סוכה נב: ע"ש] משמע שהיה לוחש בו: שלש רגליים. מיכה ד דכתיב "ואשר הרעותי": *אמר רבי חמא ברבי חנינא אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטטו רגלידם של שונאי ישראל חד דכתיב "ואשר הרעותי" ותנא דכתיב "הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל" וחד דכתיב "והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר" ורב פפא אמר מהכא "ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו" ואמר רבי אלעזר משה הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר "ויתפלל משה אל ה'" אל תקרי אל ה' אלא על ה' שכן דבי רבי אליעזר בן יעקב *קורין לאלפין (ג) עיינין ולעיינין אלפין דבי רבי ינאי אמרי מהכא "ודי זהב" מאי "ודי זהב" אמרי *דבי ר' ינאי כך אמר משה לפני הקב"ה: רבונו של עולם בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל אמרי דבי ר' ינאי אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר אמר רבי אושעיא משל לאדם שהיתה לו פרה כחושה ובעלת אברים האכילה כרשינין והיתה מבעטת בו, אמר לה מי גרם ליך שתהא מבעטת בי אלא כרשינין שהאכלתיך, אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן משל לאדם אחד שהיה לו בן הרחיצו וסכו והאכילו והשקהו ותלה לו כיס על צוארו והושיבו על פתח של זונות מה יעשה אותו הבן שלא יחטא, אמר רב אחא בריה דרב הונא אמר רב ששת היינו דאמרי אינשי "מלי כריסיה זני בישי שנאמר "כמרעיתם וישבעו שבעו וירם לבם על כן שכחוני" רב נחמן אמר מהכא "ורם לבבך ושכחת את ה'" ורבנן אמרי מהכא "ואכל וישבע ודשן ופנה" ואי בעית אימא מהכא "וישמן ישרון ויבעט" אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר "וכסף הרביתי *להם וזהב עשו לבעל": "ויודבר ה' אל משה לך רד" מאי לך רד? אמר רבי אלעזר אמר לו הקדוש ב"ה למשה: משה רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל ועכשיו ישראל חטאו (ג) (אתה למה לי) מיד תשש כחו של משה ולא היה לו כח לדבר וכיון שאמר "הרף ממני ואשמידם" אמר משה: דבר זה תלוי בי מיד עמד ונתחזק בתפלה ובקש רחמים משל למלך (ג) שכעס על בנו והיה מכהו מכה גדולה והיה אוהבו יושב לפניו ומתירא לומר לו דבר, אמר המלך אלמלא אוהבי זה שיושב לפני, הרגתיך, אמר דבר זה תלוי בי מיד עמד והצילו: "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול וגו'" אמר רבי אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שתפסו משה להקדוש ברוך הוא כאדם שהוא תופס את חבירו בבגדו ואמר לפניו: רבונו של עולם אין אני מניחך עד שתמחול ותסלח להם: "ויחל משה את פני ה'" אמר רבי אלעזר (ד) מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא עד שהחלהו *ורבא אמר עד *שהפר לו נדרו-כתיב הכא "ויחל" וכתיב התם "לא יחל דברו" *ואמר מר הוא אינו מיחל אבל אחרים מחלין לו ושמואל אמר מלמד שמסר עצמו למיתה עליהם שנאמר "ואם אין מתני נא מספרך" *(אמר רבא אמר) רב יצחק מלמד שהחלה עליהם מדת רחמים ורבנן אמרי מלמד שאמר משה לפני הקב"ה: רבש"ע *חולין הוא לך מעשות כדבר הזה "ויחל משה את פני ה'" תניא רבי אליעזר הגדול אומר מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא עד שאחזתו ארוילו *מאי "אחזתו" אמר רבי אלעזר יאש של עצמות' מאי יאש של עצמות' אמר אביי אשרא דגרמי, זוכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך מאי "בך" אמר רבי אלעזר אמר משה לפני הקדוש ב"ה: רבונו של עולם אלמלא נשבעת להם בשמים ובארץ הייתי אומר כשם ששמים וארץ בטלים כך שבועתך בטלה ועכשיו שנשבעת להם בשמך הגדול מה שמך הגדול חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים כך שבועתך קיימת לעולם ולעולמי עולמים: "ותדבר אליהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים, וכל הארץ הזאת אשר אמרתי' ואי "אשר אמרתי" אשר אמרת מיבעי ליה? אמר רבי אלעזר עד כאן דברי תלמיד מכאן ואילך דברי הרב, ורבי שמואל בר נחמני אמר אלו ואלו דברי תלמיד (ה) אלא כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם דברים שאמרת לי לך אמור להם לישראל בשמי, הלכתי ואמרתי להם בשמך עכשיו מה אני אומר להם: "מבלתי יכולת ה' יכול ה' מיבעי ליה? אמר רבי אלעזר אמר משה לפני הקב"ה: רבש"ע עכשיו יאמרו אומות העולם תשש כחו כנקבה ואינו יכול להציל, אמר הקב"ה למשה: והלא כבר ראו נסים וגבורות שעשיתי להם על הים? אמר לפניו רבונו של עולם עדיין יש להם לומר: למלך אחד יכול לעמוד, לשלשים ואחד מלכים אינו יכול לעמוד, אמר ר' יוחנן מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה? שנאמר "ויאמר ה' סלחתי כדברך" תני דבי רבי ישמעאל כדבריך עתידים אוה"ע לומר כן אשרי תלמיד שרבו מודה לו "ואולם חי אני" אמר רבא אמר רב יצחק מלמד שאמר לו הקדוש ב"ה למשה: משה, הרחיתני בדבריך: *דרש רבי שמלאי "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל מנלן ממשה דכתיב "ואתחנן אל ה' בעת ההיא" וכתיב "ה' אלהים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך" וכתיב בתריה "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו'": (סימן מעשי"ם צדק"ה קרב"ן בה"ן תענ"ת מנע"ל ברז"ל): אמר

מיכה ד

דברים ד

דברים ד

שמות לב

שמות לב

דברים ד

שמות לב

שמות לב

שמות לב

שמות לב

דברים ד

שמות לב

[מדרבי יד]

דברים ג

נוסחא

תלאו שבא מתוך רוב שבע

מהנה

◇ מעלים לתאור נוסחא הנל

תת נוסחא/מהנה

דברים לא ד פסוקים המתאימים קצר בין רוב שבע ע"ל לה ודציתת ה'

נוסחא

תפילת משה אחרי תלאו הנל

תת נוסחא/מהנה

△ נוסחות מה [אולי ע"ל חיב] מלמד מדרבי ג מגינה "ויחל"

[רב יצחק אמ' מלמד כו' כ"ל כ"ל ניקוקים וכמ"ש] [ע"ז ד.]

גיטין ע.

רב נסים גאון

ואולם חי אני אמר לו הקב"ה למשה משה הרחיתני בדבריך. זה הדבר קשה היה בפני התלמידים והיו מלעיזים בו עליהו ההולקין על דברי רבותינו ז"ל ואמנם כי מפשטו של זה הדבר נראה שאינו מתקבל על הדעת שמשתבשין בה ואני ברחמי שמיא פירשתיה פירוש צח וביארתיו מעמיה ביאור יפה שהוא שה לענין הכתוב ולסברא והרי אנו מוכרחים המימרא כללא כדנרסי' בגמ' ואחר כן נאמר פירושה (במדבר יד) מבלתי יכולת ה' יכול ה' מיבעי ליה אמר ר' אלעזר אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע עכשיו יאמרו אומות השלם תשש [כחו] כנקבה ואין בו כח להצילם אמר לו

בן עמרם והלא כבר ראו נסים וגבורות שעשיתי על הים אמר לפניו רבונו של עולם יאמרו לפני מלך אחד יכול לעמוד אמר ר' יוחנן מנין שחזר הקב"ה והודה למשה שנא' (שם) ויאמר ה' סלחתי כדברך תנא דבי ר' ישמעאל כדבריך עתידין אומות העולם לומר מודה לו ואולם חי אני אמר רבא א"ר יצחק אמר לו הקב"ה למשה משה הרחיתני בדבריך עד כאן היא הדרשה שנאמרה בזה הפסוק ופירושה אנו מוכרחים דע לך כי החיים והיכולת שתי מדות בקו ממדותיו של הקב"ה שהן מדות עצמו ונדולתו שאינן נחלפין מסנו כלל כי הכח והיכולת אינם נמצאים אלא בבני שהוא חי ומי שהוא חי השולטים שלא יחטו שבותיו אי אפשר שלא יהיה יכול וזה הדבר אע"פ שהוא שריר ומקיים בסברא יש לו חיזוק מן הכתוב והיינו דכתב רחמנא (דברים לב) כי אשא אל שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעולם פתח בזכרון חיי שהוא היכולת וסיים בזכר החיים ואמר חי אנכי לעולם קיימת לו היכולת מפני שהוא חי השולטים ובעת שאירע מעשה המרגלים ואמר הקב"ה להשמידם לאומתו נגש הנביא עליו השלום בתפלה בעדם ואמר בכלל דבריו מבלתי יכולת ה' ולפי שידע הקב"ה כי אמת דבר וכי אם הוא משמיד את העם במדבר ואינו מכבש לפניהן את ארץ כנען האומות אומרים עליו כי קצרה ידו וחשש כחו ואינו יכול לעמוד כנגד ל"א ואמר בכלל דבריו מבלתי יכולת ה' (מלכים) ולגרשם מפני בניו ולפיכך קבל תפלתו בעדם ועתה לו אמר לו אחר כך ואולם חי אני הדריש לנביא שבדראי אילו השמידם לעם היו האומות אומרים שאין לו יכולת ולא היו מכירין בגבורתו והואיל ואין מתברר להם שהוא חי והנה בשביל עתידות הנביא בער העם הזרוי האומות כי יש להקב"ה החיים לעלמין ונתברר להם שהוא חי וקיים וזכה הנביא לשבח בשביל זה הדבר כי בשביל עתידותו נדרשה גדולתו של מלכנו ועצמו וגבורתו ונתפרסמו בקצות הארץ ונתברר ונתקיים כי הקב"ה יתעלה שבו חי בעצמו ולפיכך א"ל רחמנא ואולם חי אני אחר שאמר כדברך תיקף לה ודרשי ליה דבנן התייחני בדבריך כלומר שבשביל עתידותך גרם הדבר ונתברר לאומות שאני חי וזה הוא צד התידרוש של זה הדבר והיה נעלם מאד וסיעיני הקב"ה לגלותו ולפרשו ולא ראיתי אדם שקדמני לזה התידרוש וזה הפירוש יהיה שמחר בדיך:

הגהות הב"ח (ה) נס' קורין לאלפי"ן ר"ב פ"ש ס' הקורא עומד דסייט בדרש, אבל בתפלה מיסורת מיכל ע"ב: כ"ד ע"ב: (ב) שם ועכיו יבראל מקומו (אלה נמה לי) אלא נמה לך נדולה: (ג) שם מבל נמלך כ"ש שבשפ: (ד) שם מ"ל אלמר (מלמד שעמד וכו' שהחלהו) אלא"מ ס"מ מלמד שהפעל מפה עד שהחלה מהיי אמר עד שהחלה לקבה"ס: (ה) שם דברי תלמיד כן אלא: